

<p>Još uvijek ima zagovornika, osobito starijih generacija, da je batina izala iz raja i da dijete ne zna što je disciplina ako ne dobije malo po turu, no sve ih je manje. Ako se pribjegne sili, efekti su trenutni, ali ne i trajni. Dijete koje fizički kažnjavamo svaki put kad nešto skrivi, ne učimo kako postati dobro i poslušno. Udaranje, šamaranje i batine djeci pokazuju kako je uredu udarati druge kako bi se riješio problem i može ih potaknuti da kažnjavaju druge na isti način kako se njih kažnjava. Fizičko kažnjavanje sprječava određena ponašanja samo na kratko vrijeme.</p>

<p>?ak se i na težko kažnjavanje djeca mogu naviknuti tako da kasnije kažnjavanje nema nikakav utjecaj na njih. Batine s vremenom postaju nedjelotvorne.</p>

<p>Bantine uče djecu strahu, lošoj slici o sebi, osveti i ideji da je uredu tu?i nekoga koga voli. Batine ne uče djecu da poštuju pravila, donose mudre odluke, niti da imaju unutarnju kontrolu.</p>

<p>Istraživanja su pokazala (SAD) da je fizičko kažnjavanje povezano sa smanjenim kognitivnim razvojem djeteta. Učeno je da smanjenje fizičkog kažnjavanja može rezultirati smanjenjem maloljetničke delikvencije i manjim brojem problema u ponašanju odraslih.</p>

<p>Osim toga dokazano je da je fizička kazna vrlo stresna za dijete i da taj stres može trajati godinama. Fizičko kažnjavanje smanjuje dejanje povjerenje u roditelje i općenito u odrasle osobe.
 Nikada ne postoji dovoljno razloga za udaranje djeteta. ?ak je i lupanje po turu neprihvatljivo.</p>

<p>Umjesto udaraca probajte neke nove načine kako biste djecu naučili kako se ponašati. To nije jednostavno kao udaranje. Zato treba vremena i prakse.
 Uz strogost i dosljednost, dijete mora osjetiti način ljudav, izraženu kroz poštovanje njegove licnosti i nastojanje da mu primjerenum pristupom pomognemo usvojiti pravila ponašanja.</p>

<p>Kako uspiješno izgrditi dijete?</p>

<p>Prijekor ne smije trajati duže od jedne minute.

Mora se primijeniti odmah po učinkenoj nepodopuštini i treba se odnositi samo na tu nepodopuštinu. Nakon prijekora treba slijediti emotivno ohrabrenje djeteta.</p>

<p>Da bi prijekor postigao puni učinak treba se pridržavati nekih pravila:</p>

<p>1. Djetetu treba tačno reći zašto ga prekoravamo.
 Npr. „Bacio si kamenje na djecu“ To preciziranje je neophodno, jer što je dijete mlađe to lakše i brže zaboravlja što smije, a što ne smije raditi, pa bi moglo i ne shvatiti zašto ga prekoravamo.</p>

<p>2. Važno je ponoviti pravilo ponašanja
 Npr. „Reklamam ti već da ne treba bacati kamenje.“ Ne treba nam biti težko to stalno ponavljati, jer pravila ponašanja nisu djetetu učeno, nego ih stiče učenje.</p>

<p>3. Kako bi dijete bolje shvatilo način poruku treba mu učinkeno prikazati kao nešto što je loše najprije za njega, a tek potom za druge.
 Npr. „Ako nastavljate bacati kamenje na prijatelje, oni će se naljutiti i neće se htjeti više igrati s tobom.“ S 2-3 godine dijete sve posmatra kroz svoje potrebe, a težko shvata tuče. Osim toga nije u stanju sagledati posljedice svoga postupka, pa treba ukazati na njih.</p>

<p>4. Dijete treba prekorit istog trena kad napravi nepodopuštinu a ne naknadno.
 Npr. „Vidjet ćete mi kad otac doče kući.“ Dijete, naime, čivi u sadašnjem vremenu i težko mu se prebaciti u budućnost ili prošlost. Njemu je neshvatljivo da ga se kažnjava kad su se stvari već smirile i kad se ne sjeća što je skrivilo.</p>

<p>5. Dajemo mu alternativu za njegovo ponašanje.
 Npr. „Ali ćelić se igrati s macom? Probaj joj baciti lopticu.“ (Upravo je gnjavilo mačku).

Djetetu treba dati mogu?nost izbora, a ne mu ne?to naprosto zabraniti. Nastojimo ga uvjeriti da ne osu?ujemo njega nego lo?e djelo koje je u?inilo.

6.

 Poka?imo mu da u njega imamo povjerenja.
Npr. ?Znam da si razumio i da slijede?i put to ne?e? uraditi. Nastojimo se ne naljutiti ako dijete ubrzo zaboravi ?to smo mu rekli. Ako zna da imamo u njega povjerenja imat ?e poticaj da se bolje pona?a, kako nas ne bi razo?aralo i iznevjerilo na?a o?ekivanja.

Tri reakcije djeteta

?Bude? li se inatio ne?u te vi?e voljeti? to je okrutna re?enica koju psiholozi nazivaju tehnikom uskra?ivanja ljubavi. Nekada tome pribjegavamo misle?i da je to jedini na?in da urazumimo dijete. Budimo oprezni. Svi znamo naljutiti se na dijete ?to ne zna?i da ?emo ga zaista prestati voljeti. Malo dijete, me?utim, to ne zna razlu?iti i mo?e pomisliti da se na?a ljubav razbila poput vase koju je upravo sru?ilo loptom. Na takvu neopreznu izjavu mogu reagirati na tri na?ina:

- Postat ?e nesigurni ? volimo ih ili ne. To je paraliziraju?i osje?aj koji sprje?ava dijete u u?enju pravila pona?anja jer je obuzeto mi?lju kako ?e ponovno zadobiti na?u ljubav.
- Ova reakcija je tipi?na za starije i lukavije dijete. Ono ne?e vjerovati jer zna da ?emo ga ipak voljeti, ali kad mu ka?emo ?ne volim te? ono ?promijeni kanal?, isklju?i se, ne slu?a.
- Dijete ni ne poku?ava odgonetnuti je li tvrdnja istinita ili nije, te ho?e li joj povjerovati ili ne. Njegove u?i to odbijaju ?uti i po?inje se ponovno igrati kao da se ni?ta nije dogodilo.

U komunikaciji s djetetom koristite tzv. ?JA? re?enice, umjesto ?TI? re?enice. Re?enice koje po?inju sa ?JA? uklju?uju poruke: ??elim?, ?Muslim?, ?Osje?am?, ?Trebam?, ?Ho?u? i sl.
One su iskren na?in komuniciranja, otvorene su, daju informaciju o stanju i potrebama osobe koja ih izgovara. S druge strane ?TI? poruke su naj?e?e procjenjuju?e, kriti?ne, daju djetetu nejasnu informaciju na temelju koje ne zna ?to odrasli misle, ?ele, trebaju, osje?aju, ho?e i sl. U pravilu izazivaju otpor, ljutnju i potrebu za odbranom od napada. Ovo posebno vrijedi za najdestruktivnije od svih TI poruka, a to su ?TI uvijek?, ?TI nikad?, ?Za?to TI? i sl.

Ukoliko se roditelji ili odgajatelji odlu?e za kaznu, ona nikako ne smije vrije?at djetetovu li?nost, jer poni?avanjem u djetetu poti?emo stvaranje negativne slike o samome sebi ?to je vrlo ?tetno za njegovo odrastanje. Svaka kazna mora biti djetetu obja?njena za?to ju je dobilo i ?to se od njega o?ekuje. Dijete nikako ne smije misliti da ga ka?njavamo jer ga ne volimo. ?esto ka?njavanje dijete navikne na zabranu i uskra?ivanje i ono nije motivirano da promijeni svoje pona?anje. Neu?inkovita je i prijetnja kaznama, jer dijete ubrzo shvati da odrasli samo prijete da ?e ga kazniti, a dosada nisu, te njihove prijetnje vi?e ne shva?a ozbiljno. Me?utim, kazna kakva god bila, pa makar i u pravo vrijeme, izaziva neugodu, ?to nije kod sve djece poticaj za bolje pona?anje.

Ako se odre?eno pona?anje jedamput ka?njava, a drugi put ignori?e, a ponekad i hvali, dijete postaje zbumjeno. Ne zna ?ta se stvarno od njega o?ekuje. Isti u?inak bit ?e ako npr. roditelj za isto pona?anje ka?njava, a odgajatelj hvali ili obrnuto. Ako se odlu?imo za kaznu, ona mora biti u pravo vrijeme, odmah nakon u?injenog djela. Dijete je tada u o?ekivanju reakcije odraslog i kazna tada mo?e djelovati na korekciju njegovog pona?anja. Ukoliko se odlu?imo na kaznu va?no je voditi ra?una:

Da li je dijete ne?to lo?e u?inilo iz neznanja, da li mu je to prvi put?

Da dijete objasni za?to je u?inilo lo?e djelo.

Da li je to pona?anje zaista neprimjereno za njegovu dob?

Da li je

baš sada pravo vrijeme za kažnjavanje? </p> <p>Kakvu kaznu odrediti? </p> <p>Da li su slične kazne bile ušinkovite kod tog djeteta? </p> <p>Koliko dugo kazna treba trajati? </p> <p style="text-align: justify;">Cilj kažnjavanja je popravljanje, a ne ponižavanje djetetove ličnosti. Dobar način kažnjavanja je ličavanje djeteta nekog zadovoljstva (uskraćivanje gledanja neke njemu omiljene emisije, kratkotrajno ga izdvojiti iz igre i sl.). Nedopustivo je uskraćivanje onoga što je djetetu potrebno za pravilan razvoj (hrana, odjeća, ljubav odraslih i sl.), kao i tjelesne kazne. Odrasli moraju dobro procijeniti djetetov prijestup, a u provođenju same kazne biti smireni. Kaznu kao odgojno sredstvo primjenjivati što rješi i to tek onda kad druga odgojna mjera ne pomaze.</p> <p>Kako bi djeca znala što će mu odrasli (roditelj, odgajatelj), tolerisati, a što neće, važno je da odrasli postave djeci jasne granice ponašanja, odnosno uslove pod kojima mogu sudjelovati u nekoj aktivnosti, te koje privilegije i pod kojim uslovima mogu dobiti.
 Važno je da granice budu JASNE, KONKRETNE, i DOBRO DEFINISANE. Djetetu treba jasno reći što od njega očekimo, koje opcije su mu na raspolaganju, te što je pozitivan ishod njegove saradnje. Npr. „Izemo u letnju kad igraće budu spremljene.“</p> <p>Dobro postavljene granice moraju uvažavati potrebe i odgajatelja i djeteta, te omogućavati i vama i djetetu da dobijete štoelite.</p> <p>Postavljanjem granica izbjegavamo nastanak problema, jer ih postavljamo prije nego što problem nastane ili barem prije nego što se produbi i zakomplikuje odnos sa djetetom. Dobro postavljene granice su usmjerene na pozitivan ishod djetetove saradnje. Treba ih postaviti kao obećanje, a ne kao prijetnju. Npr. „Možeš dobiti lutku ako spremiš boje s kojima si crtala.“, a ne „Nećeš dobiti lutku ako ne spremiš boje.“
 Budite dosljedni! Ako niste spremni izdržati i nagraditi dijete ako ne obavi svoj zadatak nemojte ni postavljati granice. Ne poputujte djetetovim pritiscima: „Još samo ovaj put.“, jer ćete inače pokazati djetetu da ne mislite ono što govorite i ne govorite ono što mislite, te da je u redu ako dijete ne poštuje granice koje ste postavili. Ako štoelite biti fleksibilni učinite to prije nego što dijete zahtjeva da popustite. Ako dijete ne uspije poštovati granice, obaviti svoj zadatak jer ste mu dali premalo vremena, ili su važe upute bile nejasne, nerazumljive, ili dijete još nije dostiglo razvojni stepen kako bi učinilo ono što ste željeli, to znači da ste loše postavili granice. U tom slučaju smanjite zahtjeve, odnosno postavite djetetu nove granice, dajte jasne upute ili više vremena.</p> <p>Učemu se granice razlikuju od naredbi? Naredbe se najčešće temelje na kazni i negativnim posljedicama za neposlušnost, dok je postavljanje granice izbjegavanje konflikata i igre moći između odgajatelja i djeteta, jer djetetu ostavlja otvorena vrata da promijeni svoje ponašanje kako bi zadovoljilo svoje potrebe. Granice se ne temelje na djetetovom strahu od emocionalne reakcije odgajatelja (ljutnja, neodobravanje), već dozvoljavaju pozitivne i negativne posljedice u sigurnom okruženju (negativne posljedice su jednostavno izostanak pozitivne). Granice ne smiju biti prijetnje emocionalnoj sigurnosti djeteta. Granice su posebno djelotvorne ako se postavljaju u atmosferi ljubavi, prihvatanja i međusobnog poštovanja.</p> <p>Pohvale i nagrade</p> <p>Pohvale i nagrade su odgojne mjere kojima odrasli (roditelji, odgajatelji, nastavnici) dijete potiču na određeno ponašanje (koje dijete već ima ili koje bi željeli da ima). Izričiti se u obliku verbalne podrške („Bravo, to si lijepo učinio.“), u obliku pismene pohvale (u kolici), u obliku različitih nagrada.
 Pohvale i nagrade su

u?inkoviti motivacijski faktori. Ve?ina stru?njaka ka?e da vrijede puno vi?e nego kazne, ali mogu izazvat i ne?eljeni efekt:
Ukoliko nisu primjerene djetu i djelu koje je u?inilo
Ukoliko dijete dobiva materijalne nagrade npr. za dobar uspjeh u ?koli, ne?e u?enje do?ivjet kao osobnu potrebu za obrazovanjem nego ne?to ?to se isplati, jer donosi skupu igra?ku, novac i sl.
Ako samo jedamput u?ini ?to se od njega o?ekuje, a dobije nagradu, dijete ?e tra?iti da stalno nagra?ujemo njegovu dobrotu.

Pohvale i nagrade moraju imati zna?aj podr?ke roditelja i odgajatelja u pozitivnom razvoju djeteta. Pohvaljivati i nagra?ivati treba dijete za u?injena djela prema njegovim mogu?nostima, a ne prema o?ekivanjima odraslih.
Ne treba dijete posebno nagra?ivati ako mo?e u?initi bolje, jer ne?e potpuno iskoristiti svoje mogu?nosti.

Sredstva poticanja

Priznanje
Kada dijete postigne odre?eni uspjeh, kada se zala?e i ustrajno je, odajemo mu priznanje. Priznanje je poticajna mjera ne samo za dijete kome je upu?ena, nego i za svu ostalu koja su prisutna ovom moralnom ?inu. Izra?ava se u obliku odobravanja, hrabrenja ili podr?avanja.

Pohvala
Njome se odobrava postupak djeteta, izri?e povjerenje ili priznaje za dobre rezultate, pona?anje i izvr?enu aktivnost. Njome se upozorava na pozitivne odlike, sposobnosti i mogu?nosti djeteta, te potvr?uje ispravnost postupka. Ovim se ja?a volja, razvija samosvijest i poti?e na daljnji rad. Pohvala mo?e biti pojedina?na i skupna. Treba nastojati da djeca rade zbog osje?aja du?nosti, a ne zbog pohvale.

Obe?anje
Djeci se unaprijed najavljuje ne?to ugodno u vidu pohvale ili nagrade. Kod djeteta ja?a volju za pozitivno djelovanje. Treba ga davati na kra?i rok. Obe?anje treba izvr?iti.

Nagrada
To je najja?e sredstvo poticanja pa ga treba umjereni primjenjivati. Nagrada ne smije postati samoj sebi svrha.

Mo?e biti nagrada (u obitelji, vrti?u)?

Sitna igra?ka (naljepnice, balon, slikovnice)

Sportska oprema (lopta, reket)

Opremanje sobe

Pa?nja

Pohvala

Posebna privilegija

Dozvola da pozove prijatelja na ve?eru ili spavanje

Posebno vrijeme s jednim ili oba roditelja (odgajatelja)

akos.ba